

qua in re notum est non levem operam collatam esse a Societate Jesu, ac nominatim a P. Francisco Toletio. Doctrina vero Lessii a Bajanis erroris insinulata, a Sixto V, Pontifice Maximo, sana iudicata est (1). Jam quantumvis Magister Hiacynthus Serry (2) contendat veram Lovaniensis Academiæ mentem non esse iudicandam ex Driedone, Tappero cæterisque earumdem doctrinarum sectatoribus, quippe qui semipelagianismi ac novitatis a præstantissimis Theologis accusati fuerant; nihil reapse evincit. Nam crimen illud novitatis ac semipelagianismi vanissimum est, et adhuc nunquam ab accusatoribus probatum; neque aliunde prodit, quam ab iis ipsis, vel eorum certe discipulis, quorum novitates Apostolica censura notatæ proscriptæque sunt. Quinam vero veteris academiæ Lovaniensis traditionem reapse tenuerint, Bajanine, an Patres Societatis, qui, quod Driedonem, Tapperum et reliquos ejusdem doctrinæ professores duces sequerentur, accusabantur, testatus est Tsantel, Decanus Contracensis, Tapperi discipulus, cum «negavit doctrinas eorum, qui tum Lovanii docerent, 36 annis ante ibi auditas unquam esse, sed a Bajo et Hesselio introductas» (3). Idem testatus est Joannes Strien, Episcopus Middelburgensis, regio collegio Lovaniensi præfectus. Is litteris missis ad archiepiscopum Mechliniensem et Lindacum, Episcopum Ruræmundensem, amicum suum, disertissime ostendit, quanta iniquitate usi doctores Lovanienses, qui omnes discipuli Baji essent, damnata Jesuitarum doctrina, ipsas veteris Academiæ doctorum sententias, Latomi, Tapperi, Tilletani, Rithovii, Cunei pro pelagianis reprehendissent, et ne auditi quidem Patrum responsis, censuram promulgassent. Quorum explicationes sententiasque veterum doctorum Lovaniensium, quibus idem contineretur, perscriptas ad illos misit. Quo facto moti sunt, ut opiniones

(1) Quæ omnia refert Doctor Sorbonicus, Episcopus Habert (in sua *Defens. fidei Græcor. Patrum*, cap. 14, paragr. 3), cujus testimonium præstat apud P. Schneemann, loc. cit., pag. 180, 183.

(2) *Hist. Controv.*, lib. 5, sect. 2, cap. 5. Cfr. R. P. Dummermuth, op. cit., pag. 166, *Universitas Lovaniensis*...

(3) P. Schneemann, loc. cit. paragr. 8, pag. 186, ex Livino Meyer, oper. cit., lib. 1, cap. 10, pag. 31.

præjudicatas, quibus a Lovaniensibus imbuti erant, omittentur (1).

Gaudeat ergo R. P. Goudin patrocinio Lovaniensis academiæ, verum non illius veteris, sed recentioris, quæ amicis ac discipulis Baji repleta, tot tamque iniquas molestias Societati Jesu creavit.

§ 290. *Sed veniamus jam ad Ordines religiosos.* Iterum loquatur Doctor Garcia Coronel in suis ad Reverendissimum Plumbinum, in Congregationibus de Auxiliis Consultorem: «In hac Pinciana (Vallisoletana) Universitate neminem melioris nominis præter Dominicanos cognosco, qui prædeterminationes esse necessarias teneat, et omnes pene eas aversantur. In collegio Augustinianorum video Professores non bene de iis sentire (2), uti et in Canobio S. Francisci, et Sanctissimæ

Quid de religio-
sis Ordinibus.

(1) Schneemann, ibid. pag. 186.

(2) Juvat, quæ hic dicit Garcia Coronel de Ordine Augustiniano, confirmare litteris duorum luminum preclaræ hujus Familiæ. Sit princeps R. P. Joannes Marquez in Universitate Salmaticensi Theologiae Magister, qui hæc inter alia scribit Romam ad eundem Rev. Joannem B. Plumbinum: «Quod scribit R. P. Magister Manrique, hoc ipsum a me sentitur, auctorem (Ludovicum de Molina) sane esse virum perisignem et impigre doctum, nec quidquam apparere in ejus operibus, quod non hominem in primis catholicum et consummate eruditum subleat: quæ est nostræ Familiæ communis de illo existimatio. Et quod ad punctum de physica præmatione spectat, arbitror citra controversiam esse, nunquam a S. Patre nostro Augustino cognitam fuisse, nec ei in mentem venisse... Commentaria etiam Patris Vazquez in Primam partem (Summæ Theol. S. Thomæ) hic magni sunt; et ita non deerunt illi Zoli, ut nunquam hominibus excellentibus desunt. Si forte aliojuz propositionis, quæ defertur ad suam Sanctitatem, Vestra Paternitas censor nominetur, rogo quam vehementer possim: adfaveat, quoniam meo judicio liber ille doctrinam valde sanam et per omnia conformem Parenti nostro Augustino continet, et dicto Patri plurimum debet Ordo noster». Apud Meyer, tom. 1. lib. 2, cap. 11.

Sit alter Augustinus Antolinez, Professor Theologiae Primarius in Universitate Salmaticensi, ac dein ob doctrinæ virtutisque famam ad Compostellarum archiepiscopatum evectus. Is in litteris datis ad R. P. Gregorium Nuñez Coronel, ex eodem Ordine Consultorem Congregationis de Auxiliis, ita loquitur: «Hoc ausim Vestræ Paternitati fidenter testari, ejus (Molinæ) opiniones in hac academia (Salmaticensi) et in hac nostri Ordinis Provincia tanto cum plausu admittas, ut vix sit, qui alias vel legat, vel defendat. De me id

Trinitatis Religiosos... In sacris religionibus ferme omnibus, excepta Dominicana, inoffenso pede decurrit (doctrina et liber Molinæ); et in Capitulis Generalibus et Provincialibus, quæ conplexi in hac urbe (Vallisoleti) propugnabatur, nempe in Generalibus Capitulis Benedictinorum (1) et Minoritarum (2), et idem fecissent in Capitulo Generali Fratrum Mercenariorum, nisi Magister Zumel (3) impedivisset. Quam etiam defendi in Capitulo Generali *Carmelitarum* apud Matritum, dum ibi versarer, aspexi anno 1597. Et in nullo memini, quod

affirmare valeam, postquam liber Molinæ publicata aspesit, mihi et in lecturis et in oppositionibus et in quacumque litteraria exercitatione plurimo adjumento fuisse; æquumque est, ut veri omnes docti libro tam utili favent. Apud Meyer, tom. 1, lib. 2, cap. 11.

Et in alia epistola eodem die 12 Augusti anno 1600 ad Plumbinum scripta hæc habet idem Antolinez: «Quod me Vestra Paternitas sollicitat, ut dicam de *Concordia* P. Molinæ, faciam libentissime ob magnam, quam de auctore habeo, existimationem, licet mihi nisi ex scriptis cognitum non sit. *Mihi persuasum est ex doctissimis libris esse, qui hoc sæculo prodierunt, ex quo ad theologos plurimum utilitatis manavit: cujus, etsi mole exigui, auctor esse mallet, quam aliorum magnorum voluminum, quæ non vulgari in pretio habentur. Ego eo maxime utor tum ad prælectiones, tum ad quæcumque alia scholarum argumenta, ac proinde tanquam Magistrum et Doctorem meum colo: quod video a quovis, ut ingenio præstantior est, fieri. In hac nostra Provincia ejus doctrinæ plurimum defertur, quam et in lecturis et thesibus propugnant, et juxta quam Philosophiæ Magistri concursus causæ primæ cum secundis declarant.* Apud Meyer, ibid. Cfr. theses a RR. PP. Augustinianis defense in aliis locis Hispaniæ, apud Meyer, ibid.

(1) Vide hæc et alia apud Livin. Meyer, op. cit. tom. 1, lib. 2, cap. 11.

(2) Quid Seraphicus ordo sentiret de prædeterminationibus, dicere poteris ex Scottis Pontio, Frassen et Dupasquier. Pontius enim ait sententiam præmotionis physiciæ contrariam esse Scoto, quem præter suos, recentiores fere omnes sequuntur (*Integer Curs. Philos.*, tom. 2, disp. 9, quæst. 5). Idem dicit Dupasquier (*Summa philos.* tom. 3, disp. 12, conclus. 1.^a). Frassen vero ait præmotionem rejici ab omnibus melioris notæ Philosophis contra nonnullos recentiores Thomistas (*Physic. Tertia philos. pars*, disp. 2, quæst. 4, conclus. 1.ª).

(3) Is erat unus et præcipuus physiciæ prædeterminationis defensoribus, qui tamen a Thomistarum doctrina discessit circa prædefinitionem ad peccatum, ut testatur ipsemet D. Joannes García Coronel in hac eadem epistola.

physicæ prædeterminationes tuerentur... De me ingenue fateor Vestræ Paternitati, licet sim discipulus Patrum Dominicanorum, et eorum Ordinem non mediocriter colam, nunquam potui cum illis has physiciæ prædeterminationes admittere, et ita oppositum publice sæpe defendi, et hoc lecturus sum anno» (1). Quæ cum ita sint, judicet lector, an vere scripserit R. P. Goudin, præcipuos Philosophos ac Theologos, Universitates atque Ordines religiosis physiciæ prædeterminationis doctrinam propugnandam suscepisse. Quod vero subjungit, omnes, qui sincere profiterentur se D. Thomam sequi, physicam præmotionem ut scholæ thomisticæ tesseram agnoscere; verum quidem est, si nomine *Scholæ thomisticæ* intelligatur schola PP. Prædicatorum; utrum autem sit verum, si nomine *Scholæ thomisticæ* intelligatur ea, quæ Doctoris Angelici doctrinam reapse sectatur, videbitur inferius. Id modo dicere sufficiat, verum non videri non solum scriptoribus nostris, sed aliis etiam Sancto Thomæ addictissimis, qui persuasissimum habent, physicam prædeterminationem Aquinati contradicere (2).

§ III.—DIFFICULTATES EX SCRIPTORIBUS SOCIETATIS PETITÆ.

291. Objicit nobis denique P. Antonius Goudin plures e Societate Jesu scriptores, ac nominatim Salmeronem, Toleum, Berllarminum, Pererium, Azorium, Cosmam Alamannium et Henricum Henriquez, qui omnes prædeterminationem physicam amplexus sunt (3). Quibus Gonetus (4) et alii (5) adjungunt Joannem de Mariana, Claudium Tiphani-um aliosque. Immo vero Magister Vicentius Ferre præter

(1) Apud Livin. Meyer, tom. 1, lib. 2, cap. 12. Cfr. ibid., cap. 11, ubi aliorum quoque Religiosorum suffragia contra physiciæ prædeterminationes recitantur. Negari tamen nequit nonnullos postea religiosos Ordines ad Prædeterminationum castra migrasse.

(2) In horum numero est Eminentissimus card. Josephus Pecci, frater Smi. Domini Nostri Leonis XIII.

(3) Loc. cit., art. 4.

(4) In *Apologia Thomistarum*, art. 6, ad calcem *Clypei Thomistici*, tom. 1.

(5) V. g. Martinez de Prado ex S. O. Prædicat., *Controvers. Metaphysical.* 2 part., controv. 12, num. 45.

hos ipsum S. Ignatium, B. Canisium, Nicolaum Orlandinum, Costerum, Gabrielem Vazquez, Franciscum Suarez, Joannem Rho et Gabrielem de Henao ad partes Prædeterminantium trahere, non dubitavit (1).

Respondeo. Quamvis verum foret, hosce omnes scriptores physicæ prædeterminationi favisse, hoc unum sequeretur, oppositam doctrinam non esse prorsus communem inter nostros homines, quemadmodum ostendimus, non omnes Thomistas, nec optimos quosque ex omni ordine Philosophos ac Theologos, præmotionem physicam docuisse, prout fidenter scripserat Magister Antonius Goudim.

Verum ostendendum est etiam, pluribus saltem ex citatis auctoribus per summam calumniam imponi doctrinam thomisticam (2).

Et in primis de Salmerone videri potest Gabriel Henao in sua *Scientia Media historice propugnata*, ubi notat verba illius,

(1) Vide Ferre, *Tractatus Theologici in 1.^{am} part.*, tom. 2.us, tract. 6, quest. 1, paragr. vii, pag. 35-54. Salmantice ex officina Lucae Perez, ann. 1676.

(2) De additis a Vincentio Ferre nihil necesse est dicere. S. Ignatius, Canisius, Orlandinus, Costerus et Rho ideo solum recensiti sunt in album Prædeterminantium, quia vel gratiam prævenientem et efficacem admittunt, vel quia divinam omnipotentiam agnoscunt, tangentem corda et convertentem. Quo sane nomine potuisset omnes nostrates, immo catholicos omnes, facere Prædeterminantes. Eximium Doctorem (!) non ob aliud favisse prædeterminationi scripsit Ferre, nisi quia admittit causam primam esse, quæ determinat, quisnam ex infinitis effectibus *individuis* possibilibus producendum sit hic et nunc ab hisce causis secundis in presentibus adjunctis. (Vide supra num. 81, pag. 809). Gabrielem Vazquez ideo suum amicum esse contendit, quia in quibusdam capitibus doctrinæ dissidet ab aliis Societatis scriptoribus, quantumvis certum sit illud prædeterminationes nihilo segnius suis confratribus expugnasse. Denique P. Henao favisse dicitur prædeterminationibus, quia in sua *Scientia Media historice propugnata* (eventil. 5), admisit cum S. Thoma (*de potent.* quest. 3, art. 7). Deum movere causas secundas ad agendum, non solum quia adjuvat illas per concursum simultaneum, sed etiam quia hæc non agunt nisi dependenter ab illo *in esse* et conservari et non nisi applicatæ ab eodem ad operandum sive physice sive intentionaliter. Id quod nescio, an sit ullus nostratum, qui renuat admittere. Verum qui talibus scriptoribus physicas prædeterminationes

quæ causam errandi dederunt adversariis nostris circa mentem illius: quæ tamen aliud non evincunt nisi gratiam efficacem, quin declarent, undenam talis efficacitas proveniat (1).

2.º *Toletus hæc habet*, quæ avidissime arripuerunt Thomistæ, quasi suam opinionem continerent: «At ut modum, quo Deus cum particularibus causis operatur intelligas, advertite, quadrupliciter dici aliquid causam actionis alicujus rei: *primo*, quia tribuit virtutem operandi... *Secundo modo*..., quia conservat virtutem, qua aliud operatur... *Tertio* aliquid dicitur causa actionis, *quia applicat aliquid ad agendum, ut qui apponit ignem domui, et ipsam comburit; et sic etiam Deus est causa, quia nihil movetur sine Deo.* Præter hos modos est unus alius *quartus*, quo aliquid movet per instrumentum, ut artifex penicillo pingit: ex parte effectus una est operatio, at ex parte principiorum duplex est. Nam instrumentum agit, artifex etiam agit, sed non separatim; non enim instrumentum sine artifice, nec artifex sine ipso instrumento operatur. Vide igitur, quo modo actio instrumenti ab artifice dependet, et effectus ab utroque, sed magis ab artifice. Sic te oportet elevare mentem, et intelligere de Deo glorioso, qui cum his causis sic operatur, ut simul et ipse operentur, sed a Deo *movet et directæ sicut instrumentum ab artifice. Est autem unum notandum, quod differt inter modum concurrerit Dei cum causis naturalibus et artificis cum instrumento dupliciter: primo,*

attribuit, jocularne, an serio vult causam agere? An vero potius dandus est socius illi, quem jam non memini, ubinam legerim dixisse, primum auctorem physicarum prædeterminationum fuisse S. Michaelem Archangelum, quando in prælio cum Satana exclamavit: *Quis sicut Deus?*

(1) Verba Salmeronis sunt hæc: «Vocatio secundum propositum excellens est, firma et efficax, et talis, ut illi liberum hominis arbitrium tanto dono Dei affectum non renuat. In quo liberum arbitrium non leditur, sed magis statuitur, quanto magis a peccato declinat, et summo Bono, Christo, unitur, atque in eo magis simile redditur Deo, angelis et Beatis. Etsi semper asserendum sit tale vocatorum secundum propositum liberum arbitrium, ex se et sua natura consideratum, flexibile esse tam ad bonum, quam ad malum, etiam postquam Beati eterna vita perfuruntur». Alphons. Salmeron, opp. tom. 13, disp. 13, in epist. ad Romanos, pag. 760. Vide alia testimonia ejusdem Salmeronis apud Henao, loc. cit., num. 464, in quibus doctrina communis Societatis hæc in re continetur.

artifex non assimilat effectum instrumento, sed arti et idolo, quod habet mente; at Deus effectum assimilat in specie non sibi, sed causæ particulari.... *Secundo, artifex non tangit effectum nisi mediante instrumento; at Deus propter suam infinitatem immediate tangit sua virtute effectum quemcumque, cum sit ubique essentia sua presentissimus*» (1).

Fateor, verba posse in thomisticum sensum detorqueri, sed certum videtur illa non talem sensum necessario præ se ferre. Vis autem eundem Toletum interpretem suæ doctrinæ audire? En quid scripserit alibi. «Puto,...., Deum operari cum causis secundis, non esse *erga causas operari, sed una cum ipsis eundem effectum producere, sicut duo ignes conveniunt ad eundem producendum, quamvis non sit omnino similis, quia Deus est universalis causa, et sic agenti dedit virtutem, et conservat, et ultra una cum ipso operatur* (2). Vidistine unquam clarius exclusam prædeterminationem? Paulo inferius sic habet ibidem. «Deus ergo ultra propriam virtutem datam causæ et conservationem ejus, non communicat alteram virtutem ipsi, ut instrumento, sed una cum ipsa operatur erga effectum immediate ab utroque procedentem». Alibi hanc statuit propositionem: «*Secunda conclusio: Deus concurrens cum causis secundis, non illa concurrat, ut ipsas moveat, et applicet ad opus, sed una cum ipsis immediate producat effectum*» (3): ubi applicationem ac motionem intelligit profecto in sensu thomistico pro aliqua physica entitate causis ipsis impressa. Nam in sano aliquo sensu omnes libenter illam amplectimur.

3.º Bellarminus a Gonetio (4) creditur Molinæ contrarius in libro 1.º de Gratia et Libero arbitrio capite 12, ubi reprobatur opinionem eorum, «qui gratiam efficacem constituunt in assensu et cooperatione humana, ita ut ab eventu dicatur gratia efficax, quia videlicet sortitur effectum, et ideo sortitur effectum, quia ei voluntas humana cooperatur». Ab

(1) Tolet in lib. 2. *Physicor.*, cap. 3, quæst. 8.

(2) Toletus, in 1.^{am} part. quæst. 8, art. 2, quæst. unica, *Secunda Conclusio*.

(3) In 1.^{am} p. quæst. 14, art. 3, quæst. 1.º *Secunda Conclusio*.

(4) *Apologia Thomistar.*, ad calcem 1.º volum. *Clypei Thomistici*, art. 6.

aliis vero alter adducitur locus, in quo cardin. Bellarminus, postquam tanquam satis probabilem et aptam exposuerat sententiam Gregorii Ariminensis, Scoti, Gabrielis et aliorum (1), qui docent cooperationem divinam se tenere ex parte effectus, non ex parte causæ, hoc est concursum Dei non determinare voluntatem nostram, nec aliquid in illam imprimere, aut operari, sed immediate influere in effectum, eumque producere illo ipso momento, quo a voluntate nostra producitur» (2); alteram rationem proponit conciliandi libertatem humanam cum cooperatione divina, et fortasse probabiliorem, juxta sententiam S. Thomæ, qui docet cooperationem divinam ita concurrere cum causis secundis etiam liberis, ut non solum eis dederit, et conservet virtutes operatrices, sed etiam eas moveat, et applicet ad opus, ut cognosci potest ex 1. p., quæst. 105, art. 5; et lib. 3. *Contra Gent.*, cap. 70; et ex quæst. 3, de potent. art. 7° (3).

His tamen respondere operosum non est. Ad primum dicendum est, ut multis videtur, non Molinæ, sed aliorum ibi a Bellarmino reprehendi opinionem, quorum etiam meminit Suarez in opusculo de concursu Dei (4), eorum nempe qui non admittunt gratiam esse efficacem in actu primo, ac prout excitans est, hominisque liberam cooperationem antecedit, voluntque in illo priori, ut a Deo datur, tantum esse sufficientem, fieri vero efficacem tum primum, cum liberum arbitrium jam consentit. Quæ sententia non minus est contra Molinam, quam contra Bellarminum; in utriusque enim sententia gratia, quam Deus per scientiam mediam prævidet esse habituram effectum, si daretur, efficax est in actu primo, effectumque est habitura infallibiliter, quando-cumque decreverit Deus illam dare. Sententia ergo reprobata a Bellarmino ea est, quæ, quia non utebatur divina præscientia et prædefinitione ad constituendum discrimen gratiæ efficacis ab inefficaci vel in ipso actu primo, non minus

(1) In 2.^a dist. 37.

(2) Bellarminus, *De Gratia et libero arbitrio*, lib. 1, cap. 15.

(3) *Id.*, *ibid.* cap. 16.

(4) *Lib. 3, cap. 14.*

Molinæ, quam Suarezio, et Bellarmino cæterisque theologis Societatis adversatur.

Cæterum, quoniam hæc theologica sunt, ideoque ultra nostrum institutum; lege P. Livinum Meyer in sua *Historia Controversiarum de Auxiliis* (1), ubi ostendit perfectam hæc in parte concordiam doctrinæ inter Molinam et Bellarminum.

Verum contraxerit sane eo in loco Bellarminus Molinæ: an ideo prædeterminationem physicam amplexus est? Vana profecto spes! Eo ipso in capite Bellarminus hanc alteram refert opinionem: «Est igitur alia sententia in alio extremo aliorum, qui docent *gratiam efficacem esse actionem Dei physicam, quæ determinat voluntatem ad volendum et eligendum bonum, quod illi fuerat per gratiam excitantem inspiratum. Et quia non potest fieri, ut Deus physice prædeterminet voluntatem, quin ipsa voluntas determinetur, et velit id, ad quod determinatur, ideo fieri non potest, ut gratia ista non habeat effectum infallibilem*» (2).

Hæc, nisi fallor, est doctrina Prædeterminantium. Audi nunc de illa Bellarmini iudicium: «Hæc opinio videtur.. aut esse omnino eadem cum errore Calvini et Lutheranorum, aut parum ab illo distare...» (3): ideoque fuse ibi refutatur.

Præterea alibi ad concordiam cooperationis divinæ cum libertate explanandam enarrat sententiam eorum, «qui fatentur Deum suo concursu *determinare actionem voluntatis humanæ, et eo posito non posse humanam voluntatem non agere*; tamen esse liberam absolute, vel quia (ut scribit Jacobus Almaynus in *Moralibus*, cap. 1 et 2), Dei concursus non est de prærequisitis ad actionem liberi arbitrii, sed de concomitantibus; illa autem est potentia libera, quæ positis omnibus prærequisitis, potest agere et non agere; vel quia, *ut docent alii, concursus Dei determinans humanam voluntatem, non impedit, quo minus homo plenum atque perfectum habeat iudicium actionis, et proinde iudicet aliud medium esse contingens, aliud*

(1) Tom. 2, lib. 2, cap. 11; tom. 1, lib. 2, cap. 19. Cfr. Bellarmin., lib. 1 de *Grat. et lib. arbit.* cap. 12, paragr. ultimo, et cap. 13; et lib. 6, cap. 14, *Habet igitur*, et cap. 15, *Nona sententia*.

(2) Bellarmin. op. cit., lib. 1, cap. 12.

(3) Ibid.

cum fide ex necessitate connexum: hæc enim est radix libertatis, et ubicumque radix ista reperitur, ibi etiam libertas reperitur» (1). Hic iterum vides sententiam physicæ prædeterminationis describi. At: «*Hæc sententia, inquit insignis vir, mihi probari non potest, multis de causis*» (2), quæ fuse ibidem exponuntur, addita prope finem ejusdem capituli hac censura: «Denique hæc sententia, quæ ponit prædeterminationem istam in voluntate, *non videtur posse distingui a sententia, hæreticorum negantium liberum arbitrium, nisi quoad voces*. Accedit, quod Venerabilis Cardinalis in *Recognitione suorum operum*, quam ipsemet jam *senex et morti proximus*, ut loquitur in brevi præfatione ad Lectorem, facere voluit, S. Augustinum imitatus; iterum iterumque physicam prædeterminationem tanquam SS. Augustino ac Thomæ inimicam repellit (3).

Et ex his patet, quid sit respondendum ad alterum locum Cardenalis Bellarmini nobis objici solitum. Quomodo enim potuit docere physicam prædeterminationem, qui eandem in eodem opere bis, immo et in eodem libro tanquam

(1) Op. cit. lib. 4, cap. 14.

(2) Ibid.

(3) Vide *Recognitionem*, in paragr. *Recognitio librorum de Gratia et Libero arbitrio*. Opusculum hoc passim reperies inter Opera Bellarmini, qui typographos in sua Præfatione rogavit, ut eam in futuris, si quæ fierent, editionibus vel ad initium vel ad finem addere non gravarentur.

Speciminis ergo, unum aut alterum locum ex hæc *Recognitione* juvat huc allere. «Eodem libro (1.º de *Gratia et Libero arbitrio*, cap. 12, paragr. *Rursus idem Augustinus*) diximus vocationem Dei internam esse *moralem inclinationem et impulsionem, cui libere consentimus*. Et paulo infra (paragr. *Postremum argumentum*): «*Iterum dicimus, gratiam Dei determinare voluntatem non physice, sed moraliter per modum persuasionis*. Quo loco per vocem *determinare, non intelleximus determinationem propriè dictam, quæ tollit indifferentiam, sed persuasionem, quæ moralis motio quædam est voluntatis*», non quod gratia non sit physica entitas in intellectu et voluntate recepta, sed quia non movet physica prædeterminatio sua obtinendo effectum, sicut movet physica prædeterminatio.

Item: «Ad idem caput 12, ubi ex Augustini sententia demonstrare conati sumus, *gratiam efficacem non consistere in gratia adjuvante et prædeterminante physice, sed in gratia congruæ vocationis sive excitationis, visum est addere alia testimonia*.

hæreticam vel voce tantum ab hæretica doctrina diversam profligavit?

Solum suspicari aliquis posset, Cardinalem, cum scripsit Deum concurrere non solum dando et conservando virtutes operatrices, verum etiam *applicando* easdem, et *movendo* ad opus, aliquam agnovisse præmotionem, sin minus thomisticam, saltem aliam, quæ physice in voluntate recepta, suaviter illam alliceret, atque inclinaret ad actum suum. Verum ne hujusmodi quidem, præviam motionem per illa verba docuisse Bellarminum, ipsemet in eodem capite disertè ac sine ambagibus confitetur dicens, «Deum non movere localiter causam secundam, neque in illa qualitatem ullam imprimere, sed tantum uti illa tanquam instrumento ad opus efficiendum: quocirca virtus a Deo impressa per modum trans-euntis, dum causa secunda operatur, non distinguitur ab ipsa virtute naturali, sed est illa eadem, quatenus illa Deus utitur ad illam actionem perficiendam» (1).

Accedit, quod Venerabilis Cardinalis jussus a Clemente VIII, sententiam suam exponere super *Censura* quadam doctrinæ Molinisticæ a PP. Prædicatoribus lata, responsum scripto dedit, quod olim in archivio Domus Professorum Romæ asservabatur, et authenticum esse manuque Cardinalis exaratum declaravit Secretarius Societatis anno 1670 die 27 Julii. Eo in scripto approbatur doctrina Societatis circa gratiam efficacem, Patrum vero Prædicatorum rejicitur (2).

Paulo inferius. Ex lib. 4. «Cap. 14, paragr. S. Thomas, attulimus aliqua S. Thomæ, in quibus videtur nobis satis aperte indicare sententiam suam de concursu Dei cum libero arbitrio. Sed possumus addere sequentia loca adhuc clariora. Et citat *Quodlib.* 1, art. 7. ad 2.um; et 2.º dist. 25, quest. 1, art. 1, ad 3.um. Tum addit: «Accedunt ad hæc quedam principia, cum quibus doctrina de prædeterminatione non videtur posse consistere».

(1) Bellarm. op. cit. lib. 4, cap. 16. *Ad hanc objectionem respondet.*

(2) Post impugnatam sententiam Prædeterminantium, sic pergit Venerabilis Cardinalis: «Ego quidem non audeo damnare Patres Prædicatores auctores *Censuræ*, quos arbitror viros valde pios et doctos esse. Tamen hoc affirmo, sententiam contrariam videri omnino tutiorem et magis piam. Quod etiam senserunt PP. Concilii Tridentini Nam in Actis Concilii, que habentur in Arce S. Angeli refertur, quod cum in disputatione Theologorum, que habebatur

Hæc adeo sunt perspicua, ut nonnulli prædeterminationum assertores de adulteratis a Gregorio de Valentia, vel ab alio nescio quo, Bellarmini operibus fabellam commenti sint, quam vide penitus dissipatam apud Livinum Meyer (1). Unum tamen addere juvat, quod «Bellarminus, teste Didaco Ramirez (2), Philippo Alegambe (3), ac Sylvestro a Pietra Sancta (4), paulo ante mortem declaravit coram notario publico et 10 testibus se in ea de divinis gratiæ auxiliis materia, quæ controvertebatur inter Societatem Jesu et nonnullos alios catholicos, ratum verumque habere ac putare, quod in *Controversiarum* suarum libris scriperat (utique recognitis a se), nec primam opinionem nunquam mutasse» (5).

Denique in illo scripto Pauli V, Pontificis Maximi, in quo ut supra narravimus, sententias plurium Cardinalium de Controversia inter PP. Prædicatores ac Societatem a se consultorum refert, hoc reperitur Bellarmini judicium: «Bellarminus: *Opinionem prædeterminationis physici esse Calvinii et Lutheri: excusandos esse PP. Prædicatores, qui non viderint hæreticorum libros, Bañezium pejus locutum, quam Molinam, cum S. Augustini de reprobatione doctrinam repræbenderet; librum Molinæ approbatum a duabus universitatibus...*» (6).

ante sessionem sextam, duo religiosi protulissent sententiam istam de prædeterminatione liberi arbitrii, fuit male acceptum a cæteris, eo quod non videretur valde catholicum, et propterea decretum formatum est juxta communem aliorum sententiam. Apud P. Jacobum Platel, ad calcem citati Operis, paragr. *Extractum ex scripto quodam manu Card. Bellarmini exarato.*

(1) *Historia Controversiarum*, tom. 1, lib. 2, cap. 20; tom. 2, lib. 2, cap. 11.

(2) In ejus vita, lib. 6, cap. 3.

(3) In *Bibliotheca Scriptorum Soc. Jesu.*

(4) Ita P. Jacobus Platel, *Auctoritas contra Physicam prædeterminationem*, pag. 236. Duaci, 1673.

(5) Vide testimonium P. Secretarii Societ. apud Platel, op. cit., pag. 214.

(6) «Bellarmino: Che l'opinion della prædeterminatione fisica è di Calvino et Lutero, et che li Padri Dominicani sono degni di scusa perche non hanno visto li libri degli heretici; Che Bañez ha parlato peggio che Molina, biasimando Sto. Augustino in materia della reprobatione; Che il libro di Molina è stato approvato da due università...» Apud P. Schneemann, op. cit. paragr. 15, pag. 250.

4.ª *Benedictus Pereira*, respondens questioni: *An causa universalis, præsertim primâ, qui est Deus, necessario concurrat actu cum causa particulari ad quemlibet ejus effectum et ejus operationem* (1), primo proponit sententiam Durandi, cui opponit alteram S. Thomæ his verbis: «Altera est opinio D. Thomæ, qui (libro 3.º adversus Gentes, cap. 67; et in prima parte, quæst. 105, art. 5), ait Deum actu concurrere ad quamlibet actionem causarum secundarum quinque modis. Ipse enim vires et facultates agendi dedit causis secundis: ipse illas facultates sustentat, et tuetur in esse et vigore; ipse applicat causas secundas ad agendum; ipse dirigit eas in agendo, ut ad fines suos ipsis ignotos ordinate perveniant; ipse denique determinat eas ad agendum, et movet, cui principale movens instrumenta movet, et regit in operando...»

Dein pergit: «Hæc doctrina in eo, quod ait D. Thomas, Deum actu concurrere ad quamlibet secundarum causarum operationem, non est opinabilis aut probabilis tantum, sed etiam vera, certa et indubitata, de qua fas non est christiano Philosopho dubitare. In eo autem, quod adjungit D. Thomas, causas secundas, et in his voluntatem nostram, a Deo moveri, applicari, et determinari ad volendum, licet nonnulli dissentiant Theologi, ego tamen manibus pedibusque in eam sententiam perquam libenter eo: hoc enim est ingenium, hæc conditio, hic nexus atque contextus moventium et causarum per se ac essentialiter subordinatarum, ut posterior non moveat, nisi mota a priori...» (2).

Respondeo, Fateor hæc verba explicari posse in sensu præmotionis alicujus causis ipsis prævie impressæ. Verum etiamsi id concederetur, nondum possent jure adversarii nostri Pererium in suo agmine recensere. Ubinam enim continentur in allegato loco proprietates illæ prædeterminationis thomisticae, ac nominatim infallibilis illa connexio præmotionis cum actu voluntatis? Verum neque etiam cogimur, ut in laudatis verbis ullam videamus præmotionem, vel indifferentem, voluntati impressam; similes enim modos loquendi

(1) *Benedicti Pererii Societatis Jesu De Communibus omnium rerum naturalium principiis et affectionibus*, lib. 8, cap. 7.

(2) *Op. cit.* cap. 8.

legimus nuper in Toletio ac Bellarmino, similes mox videbimus in S. Thoma, qui nequaquam fundunt ejusmodi sensum. Cur ergo illum attribuire debemus Pererio, cum contextus eum necessario non omnino postulet.

Cæterum P. Benedictus Pererius in scriptis posterioribus diserte reprobavit prædeterminationem ad malum (1); nec magis illum physicarum prædeterminationum ad bonas actiones amicum fuisse facile perspiciet, qui disputationem ejus vigesimam quintam et vigesimam octavam super *Apo-calyptisim* legerit (2).

(1) «Explicandum igitur est, inquit, quemadmodum Augustinus intellexerit, *Deum inclinare voluntates hominum ad malum. Intellexit nempe inclinare eas Deum ad malum, non proprie efficienter movendo eas, et, ut non illa prædæ a Theologis dici captum est, physice movendo, et determinando ad malum*; sed quia multa circa peccatores, qui indurantur, et excecantur in peccatis, operatur, perse quidem non mala, sed e quibus tamen occasionem illi capiunt gravius peccandi... Benedicti Pererii Valentini... *Selectarum disputationum in S. Script. t. 2. disp. 21 in cap. 1. ad Rom.* in fine, num. 119, pag. 124., Lugduni, 1670.

(2) In disp. 25, super cap. 3, vers. 18 *Apo-calyptisim* «*Suadeo tibi emere*», etc., hæc habet: «Ac primo quidem super illis verbis: *Suadeo tibi*, animadvertat Lector, quemadmodum Deus interiori motione hominem, qui jacet in peccatis, *movere* soleat, ut a peccatis surgere, et ad querendam et comparandam gratiam tendere velit. Hoc enim facit Deus duobus modis: uno modo *per motionem atque illuminationem intellectus*, excitando eum ad considerandum peccati miserrimum statum, et *suoggerendo* ei rationes suasorias, quibus persuadeat ab eo statu discedere... *Has porro suasorias rationes in potestate hominis est vel repellere a se, vel admittere, et amplius, divinæ suasioni et vocationi assentiendo et obediendo*. Sed illud a se solo facere; hoc autem per suum quidem liberum arbitrium, sed non nisi gratia Dei præventum et adjutum, facere potest... Alter modus interioris motionis divinæ pertinet ad voluntatem hominis, quam Deus non solum movet, ut loquimur in scholis, objective per intellectum representans ei, que incitare eum possint ad odium peccati... verum, etiam efficienter, inclinando ad bonum amandum *per inditam a se ipsi voluntati piam quamdam affectionem et professionem ad bonum*; quæ lamen talis est, ut eam homo per liberum suum arbitrium possit vel sequi vel non sequi...» Benedicti Pererii... *Selectar. disp. tom. 3, pag. 215, 216*, Lugduni, 1666. Similia habet in eodem opere et volum., disp. 28 in cap. 3 *Apo-c.* pag. 228, 229. Cfr. Livin. Meyer, *op. cit.*, tom. 1, lib. 1, cap. 21.

5.º Jam ex P. Joanne Azorio hæc solent in favorem physice prædeterminationis verba proferri «Octavo quaeritur, an Deus, quando cum natura vel voluntate operatur, ipsam moveat, et applicet ad agendum. S. Thomas aperte sic ait: Deus non solum dat formas rebus, sed etiam conservat eas et applicat ad agendum (1). Quibusdam difficultis admodum videtur hæc S. Thomæ sententia, videlicet quod Deus moveat, et applicet ad faciendum causas a se creatas». Et post allatas tres rationes negantium hujusmodi motionem et applicationem (2), affert sententias ac testimonia Gabrielis, Gregorii Ariminensis, Scoti et Dionysii Cisterciensis. Ac tum pergit: «Ceterum, mihi videtur verissima S. Thomæ sententia, eam enim plane videtur Augustinus tradere (3). Deinde inter primam causam agentem et secundam est ordo, quo una necessario pendet ab altera. Ergo secunda non agit, nisi a prima ad agendum mota, et applicata. Advertendum, inquit Almainus (4), quod causa prima non solum est causa effectus producti a causa secunda, sed etiam est causa, quare voluntas illam producit motionem. Hæc ille. Ideo enim dici videtur causa secunda, quia movetur a prima, alioqui enim solum esset causa cum prima, sicut cum simul duo trabem portant, ubi quia unus ad portantum non movetur, et applicatur ab altera, dici non potest causa secunda alteri comparata sed est simul cum altera causa...» (5).

Paulo post cum hæc sibi objecisset: Ignis cum urit, nihil in se excipit, immotus enim urit. Ergo Deus eum ad urendum minime movet, et applicat; eo enim ipso vim aliquam et virtutem

(1) 1.^{am} p. quest. 105, art. 5, ad 3.^{am}

(2) Nempe 1.^{am}, quod causæ naturales, v. g., ignis supposita materia in aptis conditionibus, immotus comburit, seu non in se mutatus. 2.^{am}, quod secus Deus non immediate per se ageret, sed media motione illa causis impressa, ideoque non foret causa proxima effectuum omnium. 3.^{am}, quod causæ, v. g. ignis, habent in se sufficientem virtutem suorum effectuum operatricem; si autem egerent præterea motione Dei sibi impressa, non habuissent a Deo in sui productione satis virium ad agendum.

(3) Lib. 3 de Trinit., cap. 3, 4, 5, 6.

(4) Tract. 1 Moral., cap. 1.

(5) Institutionum Moralium, auctore Joanne Azorio Loreitano... (ex urbe Lorca in Hispania). Pars prim. lib. 1, cap. 21., Octavo quaeritur, pag. 78 Romæ 1600.

imprimeret». Respondeo; inquit, in hoc causas secundas ab instrumentis artificum distingui, quod instrumenta artifex movet, et in eis nullam vim et virtutem aliam nisi motionem imprimit, et idcirco instrumenta non mota nihil efficiunt; at causæ secundæ cum sunt instituta, vires et facultates naturæ suæ accommodatas acceperunt, quibus possent, non quibus facerent sine Deo; et ita cum faciunt, non faciunt, nisi Deo volente et discernente, ut faciant. Cum creatus est ignis, datum est illi, quod posset urere; deinde cum urit, vult, et facit Deus, ut urat; nullam virtutem denuo recipit, qua possit, nihilominus non urit nisi Deo ante volente, ut urat, et motum excipit, quo urat, et præcedit Dei voluntas, ut urat; quare cum urit, hoc babel, quoniam Deus vult, et volendo facit, ut ignis urat. Ignis igitur immotus urit, quia nullam denuo vim aut virtutem excipit, qua possit; sed nihilominus urit; et hoc ipsum quod urit, et urendo efficit, babel quia Deus vult, ut urat, et faciat.

«Sed numquid quando ignis urit, movet eum Deus ad urendum? Movet quidem, non quia vim, virtutem formæve ullam denuo imprimat, sed motionem, qua Deus movet, et ignis movetur: neque enim fieri potest, ut Deus ignem moveat ad agendum, et ignis non moveatur. Quid dices, ignem ad urendum moveri. Respondeo, nihil aliud esse, nisi Deum uti igne ad urendum; nam Deus sine igne urere potest, at ignem adhibet ad urendum. Sed quid est, Deum, igne uti, vel ignem adhibere ad urendum? Respondeo: Deum igne uti ad urendum est ignem movere ad urendum, quia vult, ut urat, et volendo, motionem in igne imprimit, quia una cum Deo urit ignis motus ab ipso Deo ad urendum. Causæ igitur secundæ a Deo ipso moventur, et applicantur ad suas functiones et opera, quoniam Deus in ipsis motionem imprimit, et ideo movendo facit, ut causa secunda faciat...»

Legi potest interger locus Patris Azor, sed hæc sunt præcipua, in quibus præclarus scriptor non valde felix et perspicuus apparet in rei expositione, immo etiam videtur inter utramque sententiam fluctuare. Nam ex altera parte negat Deum igni alterive causæ, cum qua concurrat, ullam vim, virtutem formæve imprimere, unde dicit ignem immotum (seu non mutatum in se) urere. Præterea negat sententiæ S. Thomæ, quam ipse profitetur sequi, repugnare in hac

parte Scotum, Gregorium, Gabrielem, Dionysium; et nihilominus ii Scholastici in testimoniis ab eodem Azor scriptis, diserte declarant Deum, cum movet causam secundam nihil in ea de novo causare, nec quidpiam in voluntatem influere, quo voluntas velit. Quæ videntur satis aperte excludere præmotionem. Ex altera vero parte diserte monet Azorius, Deum ignem movere ad urendum, quia vult, ut urat, et volendo motionem in igne imprimit, itemque ideo Deum movere, et applicare causas secundas ad suas functiones et opera, quantum motionem in ipsis imprimit, et hoc pacto movendo facit, ut causa secunda faciat. At qui hæc aperte continent præmotionem aliquam. Quid ergo tandem putandum est de mente Azorii? Ego puto eum certe præmotionem aliquam admisisse; certum autem videtur in predictis verbis non exprimi physicam prædeterminationem, jam enim initio hujus controversiæ notatum reliquimus non esse per se idem præmotionem physicam et prædeterminationem, quamvis ab hujus patronis sæpe indifferenter utraque vox adhibeatur. Et ita etiam, ut mox videbimus, non defuerunt inter nostrates nonnulli scriptores, qui præmotionem aliquam defenderunt, quamvis physicas prædeterminationes tanquam libertatis inimicissimas repellerent. In horum scriptorum numerum videtur esse adscribendus P. Joannes Azor; neque enim verba ejus ullatenus expriment modum præmotionis, talem nempe motionem, quæ metaphysica infallibilitate cum effectu connecteretur ex sua ipsius intrinseca natura. Et hactenus de Azor.

6.º De Cosma Alamanno hoc tantum dicam, in questione, in qua investigat, utrum Deus in omni operatione secundæ agentis operetur, seu in natura et voluntate operantibus, operetur (1); aliud more suo non facere, nisi doctrinam S. Thomæ iisdem vocibus Aquinatis hinc inde collectis expressam tradere. Itaque non magis physicis præmotionibus favisse dici potest, quam ipse Angelicus Magister.

(1) Prima secundæ Partis totius Philosophiæ S. Thomæ, quest. 11, art. 4, pag. 65 seqq. Parisiis, 1639.

7.º Henricum Henriquez videre non potui; sed en de illo judicium P. Livini Meyer: «Henricum Henriquez..., ait P. Augustinus Serry, in tractatu De fine boninis locis propemodum infinitis Molinæ doctrinam impugnare. Legi tractatum illum non oscitanter; comperi, Theologum illum nunc hac nunc illac inclinare, nec pedem certo figere, quod est ingenii vacillantis, ut mirum non sit ingenio respondisse voluntatem, dum e Societate in Prædicatorum Ordinem, rursusque ex illo in Societatem remigravit: in uno constans, quod rejecerit semper prædeterminationes ad actus malos» (1). Mox idem historicus plura exscribit ex Henriquezio loca Molinæ faventia et prædeterminationibus contraria, quæ legi apud ipsum posunt (2).

8.º De Joanne Mariana hæc profert verba Gonetus excerpta ex opere De Regimine Societatis, capite quarto: «Ab hoc præclaro fonte (inordinato nempe novitatis amore) emanarunt illi turbines et procellæ, quibus nostra Societas tentavit exagitare sapientissimæ Dominicanæ Familiæ Theologos, quos potius venerari debebat ut purioris doctrinæ Antistites, quam sequi besterna Ludovici Molinæ commenta. Cujus viri libellus ab examine Theologorum sacræ Inquisitionis delatus fuit Romam, ubi modo liberum arbitrium acerrime contra gratiam pro palma luctatur. Eademque verba postea in suam Historiam Congregationum intulit P. Augustinus Le Blanc seu Hyacinthus Serry.

Respondeo 2) opus illud non a Mariana, sed, eo mortuo, ab æmulis Societatis primum editum fuisse anno 1625. Nondum autem omnino liquet, utrum Marianæ, cujus præfert nomen, an alterius sit. Illud vero valde credibile est, scriptum illud a primis editoribus corruptum et interpolatum fuisse.

3) Perperam a Gonet ac Serry citari verba opusculi illius, in quo hæc tantum habentur, quæ in hanc rem faciunt, non parum a citatis diversa: «Ex libertate proprias sequendi

(1) Historiæ Controversiarum de auxiliis, lib. 2, cap. 21.

(2) Ibid. Clr. Livin. Meyer, oper. cit., tom. 2, lib. 2, cap. 13. Vide etiam P. Gabriel. Henao, Scientia Media Historiæ propugnata, evente. 5.º

opinionēs, natæ sunt plurimæ cum PP. Dominicanis dissensionēs ac rixæ; «probabilius Jesuitis fuisse, si ipsos (PP. Dominicanos), ut Magistros agnovissent; occasione libri a Molina scripti de gratia et libero arbitrio Patres illos (Dominicanos) vehementer turbatos, ad Sacram Inquisitionem, indeque Romam recurrisset; ubi ait eo, quo scribebat tempore, «item magnis adhuc animis ac pertinacia protractam. Et quamvis Jesuitæ ex hac victores arena excederent, quod valde etiamnum incertum erat, saltem multis expensis ac longorum vexa annorum constituturam ipsis vicloriam». Additur ibidem. «Dominicanos, ultra quam res postulabat, processus, æquo acerbiores in Jesuitas fuisse» (1).

Itaque absunt in originali primum edito hæc verba. «Societatem tentasse exagitare sapientissimos Dominicanæ Familiæ Theologos, quos potius venerari debebat, ut purioris doctrinæ Antistes, quam sequi besterna Ludovici Molinæ commenta.» Absunt pariter hæc alia: «Cujus viri libellus ab examine Theologorum sacre Inquisitionis delatus fuit Romam». Absunt denique hæc: «Ubi (Romæ) modo libertatem arbitrium acerrime contra gratiam pro palma luctatur» (2). Hæc mutationes atque adulterationes textus primum typis editi agnovit tandem et humiliter fassus est ipse Serry, dicens verba ea in hispanico originali non reperiri; sed excusat se, quod bona fide illa ex Gonetis exscripserit, Gonetus vero illa desumpserit ex versione latina. «Hoc est, inquit Meyer, Serryus Gonetum, Gonetus impostorem Latinum est secutus; venia dignus uterque, quod cæcum ducem secuti in foveam erroris inciderint» (3).

γ) Mariana «in libro de Morte et Immortalitate, quem in ipso controversiarum Romanarum (de auxiliis) æstu elaboravit viam adeo Bañezianis contrariam inivit, ut ne Molinæ quidem concedere videatur: idque tam constanter, ut oporteat librum ex integro transcribere, qui illud probare velit» (4).

(1) Apud Livin. Meyer, op. cit., tom. 1, lib. 2, cap. 21, pag. 158. Venetiis, 1742. Cfr. tom. 2, lib. 2, cap. 17.

(2) Ibid.

(3) Opusc. cit. tom. 2, lib. 2, cap. 15, paragr. 163.

(4) Meyer, op. cit. tom. 1, lib. 2, cap. 21, pag. 159.

δ) «Nec vero in illo ipso de Regimine Societatis Jesu tractatu, etiam prout nunc corruptus exstat, vel apicem invenias, quo prædeterminationibus favere videatur, excepta jam memorata lascinia, quæ impostoris cujusdam esse potest, Marianæ esse non potest, nisi quis eum dementem fingat, qui eo tempore, quo in libro De Morte et Immortalitate contra Prædeterminantium doctrinam non minus acriter, quam Molina, decertavit, judicaverit nihilominus consultius futurum fuisse Jesuitis, si Dominicanos ut Magistros honorassent potius, quam cum illis disputando concertassent» (1).

9.º Mirum est P. Claudium Tiphanium in præsentī controversia potuisse adduci in favorem sententiæ prædeterminantium. Certum est, prædictum scriptorem in opere suo de Ordine, deque Prioris et Posterioris, physicas prædeterminationes in quovis sensu et cum omnibus ejus fundamentis impugnasse. Ac nominatim in capite 62 libri de Ordine pluribus rationibus probat, nullam dari qualitatem physicam, qua Deus moveat, et prædeterminet causas secundas ad agendum. In capite autem 64 demonstrandum sibi assumpsit, S. Thomæ ignotas prorsus fuisse hujusmodi prædeterminationes. Denique modum, quo Deus concurrat cum causis secundis, explicat, sicut cæteri scriptores Societatis.

Id unum causam præbere potuit adversariis nostris, ut Tiphanium nobis objicerent, quod in capite 40 de Ordine concedit libertatem posse etiam salvam remanere cum prædeterminatione ad actum. Verum addit: «Longe probabilius est, Deum concurrere cum voluntate sine nova qualitate superveniente, sed per se ac immediate», nihil in voluntatem prius natura influendo, quo ejus virtus excitetur, compleatur, etc.

Eo etiam nomine potuerunt Prædeterminantes nobis objicere Claudium Tiphain, quod in capite 21 neget scientiam mediam. Verum æque reprobant decreta subjective absoluta et objective conditionata, quæ in locum mediæ scientiæ substituant prædeterminationum assertores. Denique, ne longiores simus in re manifesta, vide quo pacto Tiphanius

(1) Platel, Auctoritas contra Physicam prædeterminationem; et P. Livin. Meyer, loc. nup. cit.

prædicti capitis 21 claudit numerum octavum: «Scientiam Mediam rejicimus non ut *erroneam* (nempe semipelagianismo imbutam), sed ut *falsam*. Neque propterea defendimus aliorum opinionem de prædeterminatione seu qualitate physica et reali nostræ voluntati injectæ a Deo, qua cum ea concurrat ad ejus actus efficiendos. Neque cum Ludovico Dola negamus immediatum Dei concursum cum causis secundis, tam liberis, quam necessariis; sed existimamus, et sine scientia media et sine prædeterminatione cum immediato Dei ad omnes actiones nostras concursu salvam et integram esse nostram libertatem (1). Itaque Tiphanius communem Societatis sententiam de Media Scientia deserens nullatenusavit Prædeterminantibus (2).

292. Scholion. Hic temperare non possum, quin unum verbum addam propter Franciscum Sylvium, ne quis ejus auctoritate decipiatur. Hic ille vir est, qui postquam magna vi physicam præmotionem conatur adstruere in suo opusculo *De Primo Motore* (in rima et altera ejusdem parte), mox (in tertia) cum naturam illius definire aggreditur, duplicem distinguit prædeterminationem, alteram, quæ est actio immanens Dei, nec aliud est nisi *ipse Deus movens*, alteram, quæ est «usus illius actionis, quo Deus utitur causa secunda ad operandum, ipsaque ratio, qua causa prima dicitur agere *in et per causam secundam*» primam dicit esse ab actione creaturæ distinctam, quia est ipse Deus, alteram vero penitus identificari quoad rem ipsam cum actione causæ secundæ. «Sicut enim equitare est usus equi, nec differt ab equitatione; percutere est usus baculi, nec differt a percussione, scindere est usus cultri, nec differt a scissione, scilicet *realiter*; ita causam secundam operari est usus causæ secundæ, nec *realiter* differt ab ejus actione; ignem urere est usus ignis,

(1) Cfr. P. Jacobus Platel in suo opere, *Auctoritas contra physicam prædeterminationem*.

(2) Objei nobis solet etiam ab adversariis Ferdinandus Bastida, qui, postquam causam Societatis in controversiis de *Auxiliis* Romæ eloquentissime doctissimeque propugnauerat, Societatem deseruit. Dicitur enim sententiam, quam prius defenderat, postea ejurasse. Verum de hac falsissima fabella legi potest P. Livinus Meyer, lib. 6, cap. 29 primi voluminis.

nec realiter differt ab ustione.» (Tertia pars art. 1). Quæ nescio, utrum in re ipsa talia sint, quæ nequeant ultro admitti ab omnibus physicarum præmotionum impugnatoribus. Cur ergo hos tam acriter adoritur Sylvius? Sed est aliud longe gravius. Hic auctor inter scriptores Societatis, qui physicas præmotiones sectantur, recenset (Secund. part. art. 26), Beatum Canisium et Costerum: illum, quia in sua *Summa doctrinæ christianæ* (tit. de *justitia christiana*) hæc habet. «Ea (scilicet gratia Dei) *prævenit et adjuvante perficitur, quod Joannes affirmat* (S. Joannis cap. 3, vers. 7): *Qui facit justitiam, justus est.*» Costerum vero, quia docet (lib. *Controvers. cap. 5 de liber. arbitrio*) peccatorem non posse a peccato resurgere, *neque pie erga Deum affici, aut pio affectu de Christo, ut Redemptore suo loqui sine divina motione et gratia prævenite, sicut post D. Augustinum adversus Pelagium definerunt ex Scriphturis Concilia Milevitanum et Arauscanum*». Hinc subdit Costerus, tantam esse voluntatis et cordis duritiam, «*ut nisi misericors gratia Dei præveniat, et mentem illustret, affectumque moveat, nunquam serio poeniteat, vel ad Deum revertatur; debet enim Deus prævenire nos in benedictionibus dulcedinis,*» etc. etc. Sed quid est hoc, nisi vel misere illudi, vel lectores illudere? Quis enim non videat in his duorum illorum auctorum verbis sermonem esse de auxilio gratiæ excitantis ad actus supernaturales necessarios? Quis autem est inter nostros scriptores, immo inter catholicos cujuslibet ordinis, qui non agnoscat necessitatem gratiæ prævenientis ad actus salutare? Perperam ergo B. Canisius et Costerus inter assertores physicæ prædeterminationis numerantur, propterea quod talia scripserunt, quæ nemo, salva fide, negare valeat nec possunt illi tanquam contrarii Suarezio et reliquis Doctoribus nostris proponi nisi confundendo, ac pervertendo statum questionis. Hujusmodi confusiones non levia creantur pericula nostræ doctrinæ bonoque nomini auctorum nostrorum, ut jam superius innui, et passim docebunt historiographi nostri controversiarum de auxiliis gratiæ.